

L'ÉSSER HUMÀ COM A ÉSSER POLÍTIC

CLAUDIA KOROL

Buenos Aires, Argentina

Néixer és un acte polític. És el primer gest de curiositat i d'autonomia davant del món preestablert al qual arribem.

No m'estic pas referint al naixement biològic, sinó a aquell moment en el qual amb relació a la comunitat, l'ésser que ha sortit del ventre d'una dona comença a humanitzar-se, a socialitzar-se, a crear vincles que constitueixen els seus desitjos, les seves pràctiques, les seves idees i creences, els seus projectes individuals i col·lectius. Es pot assumir com a fill o filla, quan una dona s'assumeix com a mare o un home com a pare (amb independència d'haver-lo o haver-la gestat). S'assumeix com a ésser humà quan es reconeix en la comunitat que el rep, i hi comparteix i crea identitat, llenguatge, usos i costums, cultura.

És en la vida quotidiana on es produeixen els gestos polítics que organitzen aquestes relacions. Seran experiències de subordinació o de llibertat, de competència o de cooperació, de domesticació o de rebel·lia. La família serà la institució primària que reglamenti una manera d'humanitzar-se o serà la comunitat. Serà la pertinença a un poble envaït, com els que neixen políticament en el context actual d'Iraq. Serà la indignació dels que en el cor dels EUA rebutgen la pertinença a la cultura hegemònica. Serà l'experiència dels que neixen en el bressol dels pobles originaris de la Nostra Amèrica, subjugats pel saqueig i el genocidi colonial i neocolonial. O serà l'alienació dels qui troben la seva identitat en el mirall amb els opressors...

No serà el mateix socialitzar-se com a dona que com a home, com a heterosexual o com a transvestit, lesbiana o gai, com a blanc o com a negre o indígena.

Cada identitat assumida en el procés de néixer com a persones és un acte polític, siguem o no conscients d'aquesta dimensió fundant de la nostra subjectivitat. Tinguem clar o no aquell moment que Bertold Brecht va anomenar "alfabetització política".

És tan polític assumir la domesticació que des del poder s'exerceix per generar la ficció homogeneïtzant, al voltant d'un patró cultural burgès, imperialista, racista, xenòfob, patriarcal, *guerrerista*, com revoltar-se davant d'aquesta hegemonia. És polític reproduir el

consens conservador transformat en "sentit comú", i també qüestionar des d'una pedagogia emancipatòria la trama en la qual la dominació busca com perpetuar-se, alhora que es fan recerques de creació de nous sentits.

En aquesta perspectiva, ser humans o humanes significa situar-nos en el conjunt de les relacions socials, de manera que reproduïm la cultura que oprimeix i disciplina els cossos, idees i desitjos, o que promovem amb les nostres vides l'emancipació col·lectiva i individual, l'anticipació a les nostres pràctiques del regne de la llibertat en aquest món. Significa també una actitud davant la natura, que reproduceixi la lògica depredadora i desintegradora que es reconegui en el concepte "d'explotació", o desafiar la creativitat inventant una manera de viure en el món que permeti establir relacions d'intercanvi amb l'ambient en el que naixem i creixem, evitant els riscos ja evidents de la seva destrucció, o de tornar-lo inhabitable per a l'espècie humana.

Els darrers anys, diferents processos han concorregut per alienar la política en els moviments populars. La seva deslegitimació és tan gran, que resulta "políticament convenient" omplir les llistes electorals amb artistes, esportistes, vedettes, humoristes, que ens intenten convèncer que "no són polítics" i que el seu compromís està "amb la gent". Hi concorren diversos factors, com ara la derrota dels projectes revolucionaris dels anys 60 i 70, i la mutilació de generacions senceres de lluitadors socials realitzada per les dictadures; el descrèdit de les esquerres, produït per l'ensorrament de l'anomenat camp socialista; la força que els anys 80 va cobrar la contrarevolució conservadora i les prèdiques de "l'acabament de la història"; i també, els 90, les polítiques de finançadores i ONG, que van invertir massa recursos en "capacitacions", dirigides als "nous moviments socials" (als quals se'ls va anomenar així per diferenciar-los teòricament i pràctica dels històrics moviments populars i/o classistes), que tenen com a objectiu promoure una fractura entre les seves demandes específiques, i la possibilitat que aquestes s'articulin en projectes anticapitalistes

i/o socialistes.

En el marc de les polítiques neoliberals que van conduir aquests moviments a garantir dia a dia la supervivència, establint una cultura de pragmatisme i immediatisme, es va realitzar l'operació ideològica de despolitització dels moviments, mentre es produïa simultàniament la monopolització de l'exercici de la política en els reduïts cercles del poder mundial i dels poders locals.

"Allò personal és polític", van dir ja fa diverses dècades les feministes. Potser el moment que viu Amèrica Llatina, ens permeti avançar en la recuperació no tan sols de les dimensions polítiques de la resistència, sinó també en l'aprofundiment de la consciència, a partir de l'exercici de nous vincles que facin del coneixement, del creixement, i fins i tot de la mort, no pas determinacions de la natura, sinó gestos culturals de pràctica de la llibertat. Processos quotidians de creació d'autonomia, de constitució de subjectes individuals i col·lectius, protagonistes de la seva pròpia història.

El naixement dels éssers humans com a éssers polítics, no és, però, un procés espontani. És possible des d'una praxi que confronti, de manera sistemàtica, totes les formes d'exercici de la dominació: des de l'explotació del capital transnacional, fins a les maneres en què el patriarcat naturalitza la disciplina de la majoria de la humanitat. Des de les guerres de rapinya de l'imperialisme, fins a l'autoritarisme adultocèntric que reserva als i les joves el lloc de persones inacabades, que s'han de quedar a la sala d'espera d'un món organitzat per generacions precedents, i que condemna els ancians i ancianes al lloc d'éssers descartables. Raons que no es fonamenten més que en una lògica basada en l'obtenció del màxim guany, en transformar la vida en mercaderia.

A la nostra humanització li cal la desmercantilització de les relacions socials, la democratització dels vincles, la descolonització cultural. I això significa, una vegada més, una alfabetització política, que permeti "desnaturalitzar" les modalitats encobridores de l'explotació del capital i de la dominació patriarcal, que es reforcen mútuament en processos com ara la transformació de la força de treball en mercaderia, del cos de les dones en mercaderia, de les terres i de l'aigua en mercaderia, de la vida en mercaderia. Recuperar la vida humana, com a vida política, implica

desafiar també les marques i cicatrius que la colonització cultural deixa i recrea en les nostres subjectivitats, com ara el racisme, el culte a les jerarquies, la dependència ideològica de les idees de l'anomenat Primer Món, el fetitxisme per la propietat que històricament ens van alienar en successius saquejos, tots emparats per la impunitat dels antics i dels nous genocides.

Els moviments populars creen i creen modalitats de diàleg, d'acció, de pràctiques, que abasten les relacions interpersonals, grupals, i de cada moviment amb altres espais de la societat. Les maneres que tenen d'establir-se anticipen el món que s'està somiant de crear. Si la corrupció i l'autoritarisme, la violència i la intolerància, són consistents amb les polítiques hegemòniques del capital, la reproducció d'aquestes modalitats dins dels moviments, no fa sinó col·lapsar la capacitat de projectar en la subjectivitat i en l'imaginari del poble, les possibilitats d'una nova societat.

"L'home nou", que va intentar crear el Che amb la seva pròpia vida, o la "dona nova", encarnen els valors i actituds oposats als de la mena d'homes i dones que reproduïen la cultura capitalista: egoistes, consumistes, individualistes.

Néixer homes nous i dones noves, no pas com a consignes, sinó com a revolució permanent, és un repte actual de la "pedagogia de l'esperança i de l'autonomia", com va anomenar Paulo Freire l'educació popular. Que neixin sense angoixes però de manera sostinguda noves organitzacions i noves societats, és una tasca d'aquest temps. Els Pobles crearan en aquest camí una política, una manera de ser humans i humanes en la qual enamoren les paraules i els actes, els valors i les conductes, els desitjos i les realitzacions, les esperances i la dura batalla quotidiana de supervivència, la teoria i la pràctica, les ciències i les passions.

"Deixi'm dir-li, a risc de semblar ridícul, que el veritable revolucionari està guiat per grans sentiments d'amor", va escriure el Che el 1965. Tal vegada d'aquesta trobada entre l'amor i la política, neixin homes i dones... que tinguin més capacitat subversiva davant les opressions, una curiositat sense límits en el coneixement, una indignació més sincera davant de cada injustícia, i una entrega solidària que convidi a molts altres homes i dones, a atrevir-se a néixer, no en el món preestablert, sinó en el món nou que estarem inventant.